

GUTS EN GATS

Afgelopen donderdag voerden in geheel Europa studenten actie tegen opname van onderwijs in het vrijhandelsverdrag GATS van de wereldhandelsorganisatie WTO. Nederlandse studenten dachten in eerste instantie aan hun eigen portemonnee: zij protesteerden vooral tegen een voorgestelde bezuiniging van 700 miljoen op de studiefinanciering. Hoe komt een student op het idee om tegen vrijheid van onderwijs te protesteren? Hoe kunnen zulke slimme mensen zo dom zijn?

Ik doceer economie. Samen met mijn collega's doe ik er vier jaar over om studenten een paar eenvoudige principes bij te brengen. Twee van zulke principes zijn dat vrijhandel de totale welvaart maximaliseert en dat wie profiteert betaalt. Veel studenten hebben meer dan vier jaar nodig om de implicaties van deze beginselen te doorgronden. Als zelfs economiestudenten hiermee moeite hebben, is het misschien niet verrassend dat ze bij studenten met een andere opleiding protest oproepen. Protesteren heeft hier echter net zo weinig zin als wanneer men bezwaar aantekent tegen de wet van Newton, of tegen het feit dat de aarde om de zon draait. Economische wetten blijven, net als natuurwetten, geldig.

Dat vrijhandel de totale wereldwelvaart maximaliseert, impliceert niet dat elke belangengroep in elk land ervan profiteert. De rijstproducenten in Japan en de suikerboeren in Europa hebben baat bij afscherming van hun markt. In het kader van de WTO wordt geprobeerd door gezamenlijke tariefverlaging dit *prisoners' dilemma* te doorbreken. Studies laten zien dat we er in Nederland 2% op vooruit zouden gaan als de handel volledig vrij zou zijn, en dat er wereldwijd ongeveer \$650 miljard te winnen is.

In eerste instantie gingen de WTO-onderhandelingen vooral over vrijmaking van de goederenhandel. Nu diensten ongeveer tweederde deel van onze economie uitmaken, is de meeste winst echter door vrijmaking van de dienstensector te behalen; de GATS-onderhandelingen zijn hierop gericht. Het einddoel is dat iedereen, onder gelijke voorwaarden, waar ook ter wereld commerciële diensten kan kopen, en kan verkopen.

Het strijdpunt is of belangrijke diensten zoals onderwijs en gezondheidszorg commerciële dan wel publieke diensten zijn. In het eerste geval vallen ze onder het verdrag; in het tweede geval zijn ze vrijgesteld en kunnen de overheidsmonopolies in stand blijven.

In “De Puinhopen van Paars” betoogde Pim Fortuyn overtuigend dat de ontevredenheid van de Nederlanders vooral de inefficiënte en ontoereikende dienstverlening in de publieke sector betrof. GATS biedt de mogelijkheid de publieke aanbieders, die nu van exclusieve subsidies van de Nederlandse overheid profiteren, aan concurrentie te onderwerpen. Door tegen liberalisatie te protesteren, beschermen de studenten de huidige binnenlandse aanbieders van hoger onderwijs, en houden ze kwalitatief hoogstaande toetreders, zoals Harvard, buiten de deur. Waar men zou verwachten dat studenten zouden protesteren tegen het feit dat hun gelijke toegang tot Harvard onthouden wordt, laten ze zich door de vermolmde Nederlandse VSNU als kanonnenvlees tegen indringers gebruiker. Ik zie de Japanse consument nog niet de straat opgaan om te protesteren dat zijn rijst te duur is.

Toegegeven, aan kwaliteit hangt een prijskaartje. Studeren aan een topuniversiteit is veel duurder dan aan een gemiddelde Nederlandse. Bezwaarlijk is dat echter niet. Amerikaanse universiteiten zijn toegankelijk voor studenten uit alle lagen van de bevolking, o.a. vanwege genereuze, privaat gefinancierde, beurzenprogramma's, en via speciale zachte leningen, die voor studenten uit achterstandsgroepen beschikbaar zijn.

Studenten zijn hopelijk slim genoeg om zich te realiseren dat studeren een investering in de toekomst is. Een succesvolle studie vertaalt zich in een hoger salaris gedurende de gehele verdere loopbaan. De overheid is niet verplicht hoger onderwijs beneden kostprijs aan te bieden. Het profijtbeginsel is ook op studenten van toepassing. Studenten met *guts* protesteren niet tegen de GATS.

Eric van Damme

(Hoogleraar economie CentER en Directeur TILEC, het Tilburg Center for Law and Economics, Universiteit van Tilburg)